

DEFENSOR LEGIS 2/2002

Pääkirjoitus

ASIANAJAJAN SANANVAPAUDESTA

(Über die Äußerungsfreiheit eines Rechtsanwalts)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi 21.3.2002 tuomion Suomea vastaan tehdystä valituksesta, joka koski Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan suojaaman sananvapauden loukkausta. Suomen katsottiin rikkoneen oikeudenkäyntiasiamiehen sananvapautta oikeudenkäynnissä.

Eräs varatuomari (ei asianajaja) oli toiminut rikosjutussa vastaajan avustajana. Hänen mielestään syyttäjä oli tarkoitushakuisesti kohdentanut asiaan liittyvien henkilöiden osalta syyteharkintaa yltäältä estääkseen ja toisaalta mahdollistaakseen heidän kuulemisensa todistajana. Avustaja väitti syyttäjän syyllistyneen tahalliseen harkintavallan väärinkäyttöön ja menetelleen virkavelvollisuutensa vastaisesti vaarantaen oikeusvarmuuden ja oikeusturvallisuuden.

Oikeudenkäyntiasiamies sai sittemmin syytteen herjauksesta. Hovioikeus tuomitsi hänet sakkoihin ja maksamaan vahingonkorvausta syyttäjälle. Korkein oikeus pysytti hovioikeuden tuomion perustelut, mutta jätti rangaistuksen tuomitsematta, koska rikosta pidettiin vähäisenä.

Asiamies valitti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen ja vetosi siihen, että hänen sananvapautaan oli rikottu. Tuomioistuimen mielestä vastaajan avustaja oli sallitulla tavalla arvostellut syyttäjän rikosprosessin asianosaisen asemassa tekemiä päätöksiä. Vaikka jotkut asiamiehen käyttämät sanat olivatkin asiattomia, hänen kritiikkinsä oli kuitenkin rajoittunut syyttäjän toimintaan juuri tietyssä jutussa, eikä *esimerkiksi* syyttäjän ammatilliseen pätevyyteen yleisesti.

Asianajajan päävelvollisuus on parhaan kykynsä mukaan laillisin keinoin ajaa päämiehensä etua. Tätä tehtävää hoidettaessa asianajajan sananvapaus on merkittävä periaate. Asianajajalla täytyy olla oikeus tarvittaessa ankarastikin arvioida viranomaisen toimenpiteitä, jos tällainen arvioiminen on päämiehen asian ajamisen kannalta välttämätöntä. Mikäli avustajan suorittaman viranomaistoitinnan - kuten syyteharkinnan - kriittisen arvioinnin riskinä olisi asiamieheen kohdistuvat sanktiot, asianajajan riippumattomuus ja kyky toimia sivuvaikutteista vapaana heikentyisi. Tässä suhteessa ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu on hyvin perusteltu sen ilmentäessä oikeusvaltion kansalaisen oikeusturvan takeena mm. olevan oikeusavustajalle suotu mahdollisuus riippumattomasti harjoittaa ammattiaan.

Asianajajien - toisin kuin muiden oikeudenkäyntiasiamiesten - on asiaa ajaessaan noudatettava aina myös hyvää asianajajatapaa. Siihen kuuluu muun muassa se, että kielenkäytön suullisessa esityksessä ja kirjelmässä täytyy olla asianajajakunnan arvolle sopivaa.

Hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet eivät luonnollisestikaan rajoita asianajajan sananvapautta. Vapauteen kuitenkin liittyy aina vastuu. Ihmisoikeustuomioistuinkin huomautti, että oikeudenkäyntiasiamiehen sananvapaus ei ole rajoittamaton. Asianajajalta edellytetään, että hän *osaa* harkita millä tavoin sananvapauttaan käyttää. Sanoa saa voimakkaasti ja pitää sanoa, jos on aihetta.

Hyvän asianajajatavan kannalta joudutaan sitten toisinaan ottamaan kantaa siihen, miten on tullut sanotuksi.

Asianajajaliiton kurinpitolautakunnassa on viimeisen parin vuoden ajan lisääntyvästi käsitelty asianajajien kielenkäyttöön liittyviä kanteluita. Lautakunnan puheenjohtaja *Kari Harju* esitelmöi aiheesta Asianajajapäivillä.

Asianajajien tulee heiluttaa sanan säilää sananvapauden puitteissa hyvää asianajajatapaa loukkamatta. Tällöin liikutaan monessa mielessä herkällä alueella. Asianajajan taito on päämiehensä edun ajamisesta tippaakaan tinkimättä säätää vahvin instrumenttinsa - *puheen ja kielen voima* - sellaiseksi, että hyvää asianajajatapaa ei rikota. Asianajajakunnan on tässäkin tilanteessa erotuttava myönteisesti muista oikeudellisia palveluita tarjoavista tahoista.

Matti Manner